

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЕТИКА БІЗНЕСУ

**Робоча програма
для студентів спеціальності
076 "Підприємництво, торгівля та біржова діяльність"
другого (магістерського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2017**

УДК 174.4(07.034)

E89

Укладач В. І. Ковальова

Затверджено на засіданні кафедри підприємницької діяльності.
Протокол № 1 від 01.09.2016 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Етика бізнесу : робоча програма для студентів спеціальності
E89 076 "Підприємництво, торгівля та біржова діяльність" другого (магістерського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. В. І. Ковальова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 44 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Уміщено плани лекцій, практичних та семінарських занять, матеріали для закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), методи контролю за засвоєнням професійних компетентностей, якими повинен володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів спеціальності 076 "Підприємництво, торгівля та біржова діяльність" другого (магістерського) рівня всіх форм навчання.

УДК 174.4(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2017

Вступ

В умовах ринкової економіки необхідним елементом успішного розвитку підприємницьких відносин є етика бізнесу. Для того, щоб підприємство ефективно функціонувало в економічному середовищі, важливо вміти організовувати ділові відносини з партнерами, керівниками інших підприємств, мотивувати людей і вдосконалювати між ними особисті відносини, знати правила мовного етикету й володіти етичними правилами ділових відносин, соціально відповідально організовувати бізнес, захищати інтелектуальну власність та етично подавати рекламу своєї продукції. Крім того, дотримання етики ділових відносин є одним із головних критеріїв оцінювання професіоналізму як окремого співробітника, так і організації загалом.

Навчальна дисципліна "Етика бізнесу" спрямована на формування системи знань, що дозволяють успішно адаптуватися до середовища з метою професійного зростання – у ВНЗ, на роботі, у різних колективах, керуючи людьми.

Навчальна дисципліна "Етика бізнесу" передбачає комбінацію теоретичних і практичних занять. У рамках теоретичних занять студенти здобудуть знання про основні підходи до вивчення універсальної етики, про проблеми і прийоми прикладної етики, а також про концепцію корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) і можливості її інтеграції у стратегію підприємства. Практичні заняття мають на меті сформувані у студентів уміння й навички інтегрувати інструменти прикладної етики й концепції КСВ в управлінські процеси на підприємстві.

Програма вивчення навчальної дисципліни "Етика бізнесу" складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів та належить до циклу вибіркового професійно-орієнтованих дисциплін зі спеціальності 076 "Підприємництво, торгівля та біржова діяльність" другого (магістерського) рівня.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 07 "Управління та адміністрування"	Вибіркова
Змістових модулів – 2	Спеціальність 076 "Підприємництво, торгівля та біржова діяльність" та ін.	Рік підготовки
		5-й
Загальна кількість годин – 120		Семестр
		9-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3; самостійної роботи студента – 5,7	Освітній ступінь: магістр	Лекції
		12 год
		Практичні, семінарські
		28 год
		Самостійна робота
		80 год
		Вид контролю
		залік

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить 50 %.

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сучасні етичні норми, інструменти і технології у сфері бізнесу та ділових відносин.

Міждисциплінарні зв'язки: "Менеджмент", "Креативність в підприємницькій діяльності", "Організація виробництва", "Управління консалтинговою діяльністю", "Економічне управління підприємством", "Управління розвитком компанії".

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Теоретичні аспекти етики бізнесу.
2. Етика в організації.

Метою викладання цієї навчальної дисципліни є формування у студентів знань щодо методологічних підходів до вирішення етичних питань, що виникають у процесі підприємницької діяльності, а також навичок їхнього практичного застосування.

Основними **завданнями** вивчення цієї навчальної дисципліни є формування знань у галузі етики бізнесу, умінь, навичок, упорядкування здобутих знань, уміння їх застосовувати у процесі виконання практичних завдань.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

особливості прикладної та професійної етики;

основні проблеми і завдання етики бізнесу;

етичні норми, стандарти і кодекси, що регулюють етичну поведінку персоналу;

соціальні наслідки порушення етики бізнесу;

міжнародні моделі соціально відповідального бізнесу;

принципи корпоративної відповідальності;

особливості етики реклами;

особливості ділового етикету;

вміти:

застосовувати принципи сучасної етики (екологічної етики, біоетики, дискурсивної етики) у практичній діяльності;

розрізняти мікронорми, макронорми, меганорми й установлювати їхню пріоритетність;

аналізувати й оцінювати діяльність підприємств як етичних і соціально відповідальних суб'єктів, застосовувати етичні принципи й методи вирішення професійних проблем;

визначати продуктивний і деструктивний бізнес;

реалізовувати в конкретній практичній діяльності знання про цінності й норми етики бізнесу, вирішувати етичні проблеми ділового життя та нести за них відповідальність;

формулювати й аналізувати можливі дії, які необхідні для зниження етичних порушень і протидії корупції.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями, що наведено в табл. 2.1.

**Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення
навчальної дисципліни**

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
ЕБ* 1.1	Володіти навичками рішення моральних проблем етики бізнесу	Розкривати й визначати етичні питання у практиці бізнесу
		Враховувати принципи сучасної етики у професійній діяльності
		Визначати можливості й альтернативи етичного вибору
ЕБ* 2.1	Здатність до обґрунтування та впровадження етичних інструментів управління персоналом	Аналізувати й оцінювати діяльність підприємства як етичного й соціально відповідального суб'єкта
		Обґрунтовувати та обирати етичні компоненти організаційної культури
		Ефективно розробляти та впроваджувати етичний кодекс на підприємстві
		Вести соціально відповідальний бізнес
		Організовувати й проводити ділові зустрічі на високому рівні, використовуючи знання ділового етикету

*ЕБ – етика бізнесу.

Структуру складових професійних компетентностей та їхнє формування відповідно до Національної рамки кваліфікації України наведено в додатку А.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин (4 кредити ЄКТС).

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Теоретичні аспекти етики бізнесу

Тема 1. Природа та сутність етики

1.1. Природа й сутність етики.

Історія виникнення етики. Сутність етики як регулятора людської поведінки. Визначення предмета етики. Основні етичні теорії.

1.2. Теоретична, прикладна та професійна етика.

Форми традиційної етики. Предмет прикладної етики. Моральні дилеми прикладної етики. Професійна етика. Види професійної етики.

1.3. Сучасні види етики.

Екологічна етика та її основні принципи. Біоетика та її основні принципи. Моральні дилеми біоетики. Дискурсивна етика. Поняття ідеального комунікативного співтовариства.

Тема 2. Глобальні проблеми етики та її сучасні напрями

2.1. Етика виживання.

Етичні проблеми – історичний екскурс. Глобальні проблеми сучасності (економічна нерівність, милітаризація господарської діяльності, екологічні проблеми, гендерна нерівність, надмірне споживання та ін.).

2.2. Етичні проблеми віртуалізації комунікаційних процесів.

Електронна секретність. Розроблення моральних кодексів Інтернету як втілення комп'ютерної етики. Інформаційна безпека (захист даних).

Тема 3. Етика бізнесу, її предмет та актуальність

3.1. Становлення етики бізнесу.

Роль бізнесу в історії. Еволюція етики бізнесу (від етики бідності (середньовічна християнська етика) до етики багатства (протестантська етика). Предмет етики бізнесу. Взаємозв'язки етики бізнесу та інших наук.

3.2. Сучасний розвиток етики бізнесу.

Актуальність етики бізнесу в сучасному світі. Теоретичний, нормативний і дескриптивний параметри етики бізнесу. Спектр етичних цінностей сучасного бізнесу: утилітаристська етика, деонтологічна етика, етика

справедливості – базові принципи й норми. Етичні норми, принципи й закономірності в бізнесі.

Тема 4. Порушення етики бізнесу

4.1. Соціальні наслідки порушення етики бізнесу.

Недобросовісна конкуренція. Корупція. Шахрайство. Конфлікт інтересів. Дискримінація. Моббінг.

4.2. Проблеми етики й інтелектуальна власність.

Інтелектуальна власність та її захист. Промислове шпигунство. Надання корпоративної інформації. Угоди з використанням конфіденційної інформації. Комп'ютерна злочинність. Програмне забезпечення як власність.

Змістовий модуль 2

Етика в організації

Тема 5. Роль етики в підвищенні ефективності діяльності підприємства

5.1. Етичні аспекти діяльності керівника.

Авторитарний, демократичний, ліберальний і змішаний стилі керівництва. Принципи роботи з персоналом. Етика службових відносин. Службова й адміністративна етика.

5.2. Корпоративна культура та етичний клімат організації.

Організаційна культура як фактор підвищення ефективності підприємства. Етичні компоненти організаційної культури та її формування. Рівні організаційного порядку. Принципи корпоративної відповідальності.

5.3. Механізм впровадження етичних принципів та норм у практику.

Етичні кодекси. Комітети з етики. Юридичні комітети. Служби з етичних питань співробітників. Етичні тренінги. Соціальні аудити. Служби зміни у корпоративній структурі.

Тема 6. Соціальна відповідальність бізнесу

6.1. Основні аспекти соціальної відповідальності бізнесу.

Міжнародні моделі соціально відповідального бізнесу. Переваги соціально відповідального бізнесу. Сучасні підходи до соціальної відповідальності бізнесу.

6.2. Основні підходи до проблеми соціально відповідального бізнесу в Україні.

Мінімалістський і максималістський підходи. Проблема суб'єктів соціальної відповідальності. Основні напрями соціальних програм.

Тема 7. Роль стандартів та етичних кодексів у регулюванні етичних питань в організації

7.1. Структура й специфіка етичного кодексу.

Історія виникнення професійних етичних кодексів. Специфіка етичних кодексів. Структура етичних кодексів. Розгорнутий варіант етичного кодексу.

7.2. Впровадження етичних кодексів у діяльність підприємства.

Процедура прийняття кодексу. Основні етапи розроблення й впровадження етичного кодексу. Значення етичного кодексу і його мета.

Тема 8. Етика реклами

8.1. Етика реклами та рекламної діяльності.

Поняття й функції реклами. Позитивна роль реклами. Основні порушення етики в рекламній діяльності та їхні наслідки. Неетична реклама й соціальні санкції.

8.2. Соціальна реклама та її роль у формуванні моральних норм і стереотипів.

Історія виникнення соціальної реклами. Основні завдання соціальної реклами. Соціальна реклама й політична реклама. Соціальна реклама й комерційна реклама. Соціальна реклама в контексті законодавства України.

Тема 9. Етика ділового спілкування

9.1. Сутність і структура процесу ділового спілкування.

Сприйняття та оцінювання діловими партнерами один одного. Обмін інформацією між партнерами. Організація ділової взаємодії.

9.2. Форми ділового спілкування.

Ділова бесіда віч-на-віч. Телефонна розмова. Ділове листування. Ділові прийоми.

9.3. Важливі елементи ділового етикету.

Етикет національного прапора. Візитні картки. Етикет за столом. Сувеніри та подарунки. Діловий одяг. Національні особливості ділового етикету.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її змістових модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання навчальної роботи. Навчальний процес згідно з робочою програмою навчальної дисципліни "Етика бізнесу" здійснюється у таких формах: лекційні, семінарські та практичні заняття; виконання індивідуальних завдань; самостійна робота студентів; контрольні заходи. Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання змістових модулів.

У процесі навчання студенти здобувають необхідні знання під час лекційних занять і виконуючи практичні завдання. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів. Тематичний план навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	лекції	практичні та семінарські заняття	самостійна робота
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти етики бізнесу				
<i>Тема 1. Природа та сутність етики</i>	15	2	3	10
<i>Тема 2. Глобальні проблеми етики та її сучасні напрями</i>	15	1	4	10
<i>Тема 3. Етика бізнесу, її предмет та актуальність</i>	14	1	3	10
<i>Тема 4. Порушення етики бізнесу</i>	16	2	4	10
Разом за змістовим модулем 1	60	6	14	40

1	2	3	4	5
Змістовий модуль 2. Етика в організації				
<i>Тема 5. Роль етики в підвищенні ефективності діяльності підприємства</i>	10	2	3	5
<i>Тема 6. Соціальна відповідальність бізнесу</i>	13	1	2	10
<i>Тема 7. Роль стандартів та етичних кодексів у регулюванні етичних питань в організації</i>	14	1	3	10
<i>Тема 8. Етика реклами</i>	9	1	3	5
<i>Тема 9. Етика ділового спілкування</i>	14	1	3	10
Разом за змістовим модулем 2	60	6	14	40
Усього за модулями	120	12	28	80

5. Теми семінарських занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем для закріплення студентом теоретичних знань, здобутих як на лекційних заняттях, так і в процесі самостійного вивчення матеріалу. У процесі проведення семінарського заняття організується дискусія навколо попередньо визначених тем, на яких студенти вирішують проблемні запитання для вирішення практичних завдань (табл. 5.1), відповідь на які має бути знайдена у ході обговорення.

Таблиця 5.1

Плани тем семінарських занять

Назва теми	Програмні запитання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти етики бізнесу			
<i>Тема 1. Природа та сутність етики</i>	1. Історія виникнення й розвитку етики. 2. Етичні норми та цінності: зміст і типологія. 3. Основні етичні теорії та їхнє застосування. 4. Стадії морального розвитку особистості за Кольбергом	1	Основна: [3; 5]. Додаткова: [8 – 10]

1	2	3	4
<i>Тема 2.</i> Глобальні проблеми етики та її сучасні напрями	1. Глобальні проблеми сучасності та їхній моральний зміст. 2. Дилеми глобалізованого світу	2	Основна: [2]. Додаткова: [10; 14; 15]
<i>Тема 3.</i> Етика бізнесу, її предмет та актуальність	1. Становлення етики бізнесу як наукової дисципліни. 2. Основні концепції в етиці бізнесу	1	Основна: [2; 5]. Додаткова: [8; 10; 14; 15]
<i>Тема 4.</i> Порушення етики бізнесу	1. Протидія корупції й шахрайству в бізнесі. 2. Промислове шпигунство. 3. Комп'ютерна злочинність	2	Основна: [2 – 5]. Додаткова: [8; 10; 11; 13; 15]
Змістовий модуль 2. Етика в організації			
<i>Тема 5.</i> Роль етики в підвищенні ефективності діяльності підприємства	1. Корпоративна етика й ухвалення рішень. 2. Корпоративна культура й етичний клімат організації. 3. Концепція сталого розвитку й корпоративна соціальна відповідальність	1	Основна: [1 – 5]. Додаткова: [6; 8; 10 – 13]
<i>Тема 6.</i> Соціальна відповідальність бізнесу	1. Еволюція концепцій соціальної відповідальності бізнесу. 2. Сучасні дискусії про соціальну відповідальність бізнесу. 3. Оцінювання корпоративної соціальної відповідальності	1	Основна: [3; 5]. Додаткова: [8; 10; 12; 13; 15]
<i>Тема 7.</i> Роль стандартів та етичних кодексів в регулюванні етичних питань в організації	1. Заходи щодо забезпечення рівня етичності у ході функціонування організації. 2. Українська практика застосування етичних стандартів. 3. Способи підвищення етичного рівня організації та формування цивілізованої етики: етичні нормативи, кодекси, "карти етики", комітети етики, зміни в організаційній структурі, навчання етичній поведінці. 4. Контроль за дотриманням етичних стандартів	1	Основна: [3; 5]. Додаткова: [6 – 8; 13; 15]

1	2	3	4
Тема 8. Етика реклами	1. Моральні проблеми маркетингу й реклами. 2. Рекламна діяльність в Україні: проблеми й протиріччя. 3. Державне й суспільне регулювання рекламної діяльності	1	Основна: [3; 5]. Додаткова: [6 – 9; 11; 15]
Тема 9. Етика ділового спілкування	1. Роль менеджера в культурі проведення ділових контактів. 2. Причини підвищення уваги до етики ділових відносин. 3. Сучасна українська ділова етика. 4. Етичні норми в бізнес-контактах. 5. Наслідки порушення ділової етики. 6. Особливості ділового спілкування з іноземними партнерами	1	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [6; 9; 12; 15]
Разом годин за модулями		11	

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їхнього практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння студентами необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різної складності для вирішення їх студентами на занятті.

Практичне заняття містить проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, вирішення завдань із їхнім обговоренням, вирішення контрольних завдань, їхню перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
<i>Змістовий модуль 1.</i> Теоретичні аспекти етики бізнесу	<i>Практичне заняття 1.</i> Основні етичні теорії (вирішення кейсів). Круглий стіл на тему "Моральні дилеми прикладної етики"	2	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [8 – 10]
	<i>Практичне заняття 2.</i> Розроблення моральних кодексів Інтернету як втілення комп'ютерної етики (ділова гра, мозковий штурм)	2	Основна: [2]. Додаткова: [10; 14; 15]
	<i>Практичне заняття 3.</i> Круглий стіл на тему "Етичні норми принципи й закономірності в бізнесі"	2	Основна: [2; 5]. Додаткова: [8; 10; 14; 15]
	<i>Завдання 4.</i> Протидія корупції й шахрайству в бізнесі (вирішення кейсів). Колоквіум за змістовим модулем 1 "Теоретичні аспекти етики бізнесу"	2	Основна: [1 – 5]. Додаткова: [7; 9; 11]
Разом за змістовим модулем 1		8	
<i>Змістовий модуль 2.</i> Етика в організації	<i>Завдання 5.</i> Ділова гра "Індивідуальна бесіда з підлеглими". Рольова гра "Управлінська етика"	2	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [6; 14]
	<i>Завдання 6.</i> Ділова гра "Проектування етичного кодексу на підприємстві"	1	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [7; 13]
	<i>Практичне заняття 7.</i> Визначення ступеня ціннісно-орієнтаційної єдності колективу	2	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [6; 7; 13]
	<i>Завдання 8.</i> Ділова гра "Етична реклама продукції" (мозковий штурм)	2	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [6; 8]
	<i>Завдання 9.</i> Ділова гра "Організація переговорного процесу". Колоквіум за змістовим модулем 2 "Етика в організації"	2	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [10; 15]
Разом за змістовим модулем 2		9	
Разом годин за модулями		17	

6.1. Приклади типових практичних завдань за модулями

Змістовий модуль 1

Теоретичні аспекти етики бізнесу

Завдання (стереотипне). Подані в табл. 6.2 твердження неправильні. Сформулюйте правила поведінки в колективі й запишіть їх праворуч.

Таблиця 6.2

Правила поведінки в колективі

Неправильні поради	Рекомендації
1. Потрапивши на роботу, поведіть себе так, як ви звикли	
2. Сперечайтесь з кожного приводу, дратуйтеся, якщо вам щось не подобається, цим ви показуєте свою самостійність	
3. Не слухайте співрозмовника, враховуйте тільки власну думку, це важливо для самоствердження	
4. Пунктуальність неважлива, тому поведіть себе так, як вам зручніше	
5. У робочому приміщенні говоріть голосно, щоб усім було чути	
6. Переривайте співрозмовника у бесіді	
7. Ніколи не визнавайте свої помилки, навіщо займатися самокритикою?	
8. Якщо дуже потрібно, то можна шепотітися з людиною у присутності інших	
9. Носіть якнайбільше різних прикрас. Це приверне до вас загальну увагу	

Завдання (евристичне). Прочитайте подані висловлення. Підкресліть ті з них, з якими ви згодні. Аргументуйте свою позицію.

1. Етикет – це пуста формальність. Етикет – це важлива сторона життя суспільства.

2. Діловий етикет необхідний у будь-якій сфері ділових відносин. Ділові відносини не мають потреби в якому-небудь етикеті, тому що головне в таких відносинах – сама справа, а не форма.

Завдання (евристичне). Поясніть значення фразеологізмів у табл. 6.3. Як вони пов'язані з вимогами етикету?

Фразеологічні словосполучення

Фразеологічні словосполучення	Значення
Поклавши руку на серце	
Бити поклони	
Бити чолом	
Повертатися спиною	
Гладити по голівці	
Гладити проти шерсті	
Указати на двері	
Поставити на місце кого-небудь	
Стукнути кулаком по столу	
Дивитися в очі	
Дивитися в рот	
Крутити носом	
Розводити руками	
Цідити крізь зуби	

Змістовий модуль 2

Етика в організації

Завдання (евристичне). На підприємстві протягом нетривалого часу (кілька місяців) відбулися істотні зміни у складі працівників через двократне збільшення чисельності персоналу, вихід на пенсію багатьох ветеранів і прихід на підприємство молодих людей – випускників ВНЗ і ліцеїв. Це викликало збої в соціальних зв'язках і функціональній взаємодії, напруженість у відносинах між старими й новими кадрами, відхилення від сформованих традицій. Стали виникати міжособистісні й міжгрупові конфлікти, які послаблюють діловий настрій і згуртованість. Необхідно в цій ситуації здійснити вибір оптимальної технології й послідовність етапів оздоровлення соціально-психологічного клімату в колективі.

Завдання (діагностичне). Визначте ступінь ціннісно-орієнтаційної єдності (ЦОЄ) колективу. Результати діагностики колективу подано в табл. 6.4.

Результати діагностики за методикою ЦОЄ

№ п/п	Прізвище, ім'я	Якості особистості *									
		1	4	6	11	12	14	18	22	24	30
1	Івченко Тетяна	+	-	+	-	+	+	-	-	+	-
2	Сидоренко Іван	-	+	+	-	-	+	-	+	-	+
3	Скачков Олексій	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-
4	Склярівський Тарас	+	-	+	-	+	-	-	+	+	-
5	Улановик Олена	+	-	-	+	-	+	-	-	+	+
6	Трощенко Микита	-	+	-	+	+	-	-	+	-	+
7	Трошин Сергій	-	+	+	+	-	+	-	+	-	-
8	Стуловявичус Тетяна	+	-	+	-	-	+	+	-	-	+
9	Старчукідзе Олексій	+	+	-	+	-	+	-	-	+	-
10	Уманський Тарас	+	-	+	-	+	-	+	+	-	-

*1 – щирість; 4 – життєрадісність; 6 – оптимізм; 11 – альтруїзм; 12 – надійність; 14 – ніжність; 18 – товариськість; 22 – пунктуальність; 24 – порядність; 30 – дбайливість.

Зробіть висновки щодо єдності цього колективу та надайте рекомендації керівнику.

Завдання (діагностичне). Виконайте діагностику корпоративної культури підприємств. Карту експертної оцінки щодо елементів корпоративної культури підприємств подано в табл. 6.5.

Карта експертної оцінки

Елементи культури	Підприємства*				
	№ 1	№ 2	№ 3	№ 4	№ 5
Культура управління	1	2	3	4	5
Стиль управління	3	2	4	5	5
Рівень централізації влади	3	2	4	5	3
Ступінь ефективності системи мотивації	4	3	4	2	3
Професійна підготовка керівників	4	3	5	3	4
Система кар'єрного просування	2	4	5	2	3
Система спадковості стилю керівництва	2	2	4	3	4
Рівень компетентності керівників	4	3	3	1	2
Ступінь залучення працівників до ухвалення рішень	1	4	5	3	4
Імідж лідера	1	1	5	2	3

*1 бал – найкраща оцінка елемента культури..., 5 – найнижча оцінка елемента культури.

Зробіть висновки за підприємствами та надайте рекомендації керівнику.

7. Самостійна робота

Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та зарубіжною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам:

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Робота з вивчення рекомендованої літератури.
3. Вивчення основних термінів та понять за темами дисципліни.
4. Підготовка до семінарських і практичних занять, дискусій, роботи в малих групах, тестування.
5. Контрольна перевірка кожним слухачем особистих знань за запитаннями для самодіагностики.

Індивідуальний план самостійної роботи студентів із навчальної дисципліни "Етика бізнесу" наведено в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти етики бізнесу				
<i>Тема 1.</i> Природа та сутність етики	Вивчення лекційного матеріалу за темою "Природа та сутність етики", підготовка до практичного заняття	10	Презентація результатів	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [8 – 10]
<i>Тема 2.</i> Глобальні проблеми етики та її сучасні напрями	Вивчення лекційного матеріалу за темою "Глобальні проблеми етики та її сучасні напрями", підготовка до практичного заняття. Виконання завдання "Розроблення морального кодексу Інтернету"	10	Презентація результатів та групова дискусія	Основна: [2]. Додаткова: [10; 14; 15]
<i>Тема 3.</i> Етика бізнесу, її предмет та актуальність	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до тестового контролю за темами 1 – 3	10	Робота в малих групах, тестування	Основна: [2; 5]. Додаткова: [8; 10; 14; 15]

Закінчення табл. 7.1

1	2	3	4	5
<i>Тема 4.</i> Порушення етики бізнесу	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, підготовка до колоквиуму. Виконання завдання "Протидія корупції й шахрайству в бізнесі"	10	Захист практичного завдання, колоквиум	Основна: [2; 3; 5]. Додаткова: [8; 10; 11; 13; 15]
Усього за змістовим модулем 1		40		
Змістовий модуль 2. Етика в організації				
<i>Тема 5.</i> Роль етики в підвищенні ефективності діяльності підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, експресопитування	5	Презентація результатів та групова дискусія, експресопитування	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [6; 8; 10; 11 – 13; 15]
<i>Тема 6.</i> Соціальна відповідальність бізнесу	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до контрольної роботи за темами 5 – 6	10	Презентація результатів, поточна контрольна робота	Основна: [3; 5]. Додаткова: [8; 10; 12; 13; 15]
<i>Тема 7.</i> Роль стандартів та етичних кодексів у регулюванні етичних питань в організації	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Вирішення практичного завдання "Проектування етичного кодексу на підприємстві"	10	Захист практичного завдання	Основна: [3; 5]. Додаткова: [6 – 8; 13; 15]
<i>Тема 8.</i> Етика реклами	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання завдання "Організація переговорного процесу"	5	Робота в малих групах, захист практичного завдання, експресопитування	Основна: [3; 5]. Додаткова: [6 – 9; 11; 15]
<i>Тема 9.</i> Етика ділового спілкування	Вивчення лекційного матеріалу за темами модуля, підготовка до колоквиуму	10	Робота в малих групах, колоквиум	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [6; 9; 12; 15]
Усього за змістовим модулем 2		40		
Усього за модулем		80		

7.1. Контрольні запитання для самодіагностики

Змістовий модуль 1

Теоретичні аспекти етики бізнесу

Тема 1. Природа та сутність етики

1. Що є предметом розгляду навчальної дисципліни "Етика бізнесу"?
2. Яка етимологія слова "етикет"?
3. Обґрунтуйте зростання ролі етики в сучасному світі.
4. Дайте визначення поняттям "етика", "моральність", "мораль".
5. Дайте визначення етиці з позиції інших наук: філософії, соціології, культурології, конфліктології, основ менеджменту, організаційної культури, основ управління персоналом, соціальної психології.
6. Розкрийте сутність теоретичної, прикладної й професійної етики.

Тема 2. Глобальні проблеми етики та її сучасні напрями

1. Зробіть історичний екскурс в етичні проблеми.
2. Опишіть виникнення глобальної етики та назвіть її предмет.
3. Охарактеризуйте толерантність як моральну дилему сучасності.
4. Назвіть та охарактеризуйте сучасні міжнародні проблеми етики.
5. Дайте визначення поняттю "етика тіньового бізнесу" і поясніть, що таке "тіньовий бізнес".

Тема 3. Етика бізнесу, її предмет та актуальність

1. Які передумови виникнення етики бізнесу?
2. Визначте предмет і специфіку етики бізнесу.
3. Охарактеризуйте основні проблеми етики бізнесу.
4. Дайте характеристику структури та функцій етики бізнесу.
5. Яке співвідношення загальнолюдської етики й етики бізнесу?
6. Назвіть зв'язок етики бізнесу з іншими управлінськими дисциплінами.

Тема 4. Порухення етики бізнесу

1. Охарактеризуйте сутність та наслідки недобросовісної конкуренції.
2. Назвіть можливості регулювання в організації етичних порушень і протидії корупції: типові ознаки корупції; санкції за порушення; заходи щодо запобігання порушення.
3. Охарактеризуйте сутність та наслідки дискримінації.
4. Охарактеризуйте сутність та наслідки мобінгу.

5. Охарактеризуйте сутність та наслідки промислового шпигунства.
6. Що таке "інтелектуальна власність" та як її захистити?

Змістовий модуль 2

Етика в організації

Тема 5. Роль етики в підвищенні ефективності діяльності підприємства

1. Назвіть особливості етики службових відносин.
2. Визначте етичні компоненти організаційної культури.
3. Назвіть принципи корпоративної відповідальності.
4. Назвіть і поясніть етичні принципи роботи з персоналом.
5. Охарактеризуйте механізм впровадження етичних принципів та норм у практику підприємства.
6. Охарактеризуйте сутність діяльності комітету з етики та служби з етичних питань співробітників.
7. Наведіть приклади регулювання етичної поведінки за допомогою інструментів корпоративної культури.

Тема 6. Соціальна відповідальність бізнесу

1. Охарактеризуйте міжнародні моделі соціально відповідального бізнесу.
2. Визначте переваги соціально відповідального бізнесу.
3. Назвіть рівні соціально орієнтованого бізнесу.
4. Розкрийте сутність сучасного підходу до соціальної відповідальності бізнесу.
5. Охарактеризуйте основні підходи до проблеми соціально відповідального бізнесу в Україні.

Тема 7. Роль стандартів та етичних кодексів у регулюванні етичних питань в організації

1. Визначте специфіку етичних кодексів на підприємстві.
2. Охарактеризуйте процедуру прийняття етичного кодексу.
3. Назвіть основні етапи розроблення й впровадження етичного кодексу.
4. Як професійні кодекси сприяють підвищенню етичного рівня організації?
5. Яким чином стандарти та етичні кодекси регулюють поведінку персоналу?

Тема 8. Етика реклами

1. Назвіть основні функції реклами.
2. Охарактеризуйте позитивну роль реклами.
3. Визначте основні порушення етики в рекламній діяльності та їхні наслідки.
4. Дайте характеристику неетичної реклами, наведіть приклади.
5. Назвіть основні завдання соціальної реклами.
6. Опишіть законодавство України щодо соціальної реклами.

Тема 9. Етика ділового спілкування

1. Що є основою ділових контактів?
2. Назвіть основні етапи підготовки ділових контактів.
3. Опишіть особливості ділової бесіди віч-на-віч.
4. Опишіть особливості ділової телефонної розмови.
5. Опишіть особливості ділового листування.
6. Опишіть особливості ділових прийомів.
7. Назвіть основні елементи ділового протоколу.
8. Охарактеризуйте національні особливості ділового етикету.

8. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачено застосування різних форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни що наведено в табл. 8.1.

Таблиця 8.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальної технології
1	2
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти етики бізнесу	
<i>Тема 1.</i> Природа та сутність етики	Лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку
<i>Тема 2.</i> Глобальні проблеми етики та її сучасні напрями	Лекція проблемного характеру
<i>Тема 3.</i> Етика бізнесу, її предмет та актуальність	Лекція-візуалізація
<i>Тема 4.</i> Порушення етики бізнесу	Лекція-дискусія

1	2
Змістовий модуль 2. Етика в організації	
<i>Тема 5. Роль етики в підвищенні ефективності діяльності підприємства</i>	Лекція-діалог
<i>Тема 6. Соціальна відповідальність бізнесу</i>	Лекція-діалог
<i>Тема 7. Роль стандартів та етичних кодексів у регулюванні етичних питань в організації</i>	Лекція-візуалізація
<i>Тема 8. Етика реклами</i>	Лекція проблемного характеру
<i>Тема 9. Етика ділового спілкування</i>	Лекція-візуалізація

Лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку – лекція, у ході якої викладач організовує отримання інформації про реакцію аудиторії на поставлені запитання за допомогою технічних засобів або прийомів постановки питань (на початку лекції чи після кожного її розділу). Якщо відповідь є правильною, викладач продовжує виклад, якщо ні – ставить запитання і підводить підсумки. Дозволяє відстежити засвоєння змісту освіти у ході лекційного заняття.

Лекція проблемного характеру – лекція, у ході якої новий зміст освіти подається не у вигляді готової інформації, яку необхідно запам'ятати, а як невідоме, що необхідно "відкрити". Викладач створює проблемну ситуацію, спонукає студентів до пошуку її розв'язання шляхом вирішення протиріч, крок за кроком, підводячи до мети.

Лекція-візуалізація – лекція, у ході якої передбачається подання форм наочності, які не лише доповнюють словесну інформацію, а й самі є носіями змістовної інформації (електронна презентація).

Лекція-дискусія (лекція із застосуванням дискусійних питань) – лекція, у ході якої передбачається не тільки урахування відповідей слухачів на запитання викладача, а й організація вільного обміну думками в інтервалах між логічними розділами.

Лекція-діалог (лекція із застосуванням бесіди) – діалог з аудиторією, форма залучення слухачів до навчального процесу, що передбачає безпосередній контакт з аудиторією. Дозволяє привернути увагу до найважливіших питань із теми, визначити темп викладу навчального матеріалу з урахуванням особливостей аудиторії.

Використання методик активізації процесу навчання таких навчальних технологій, як: робота в малих групах; семінари-дискусії; мозкові атаки; кейс-метод; банки візуального супроводу подано в табл. 8.2.

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
<i>Тема 2.</i> Глобальні проблеми етики та її сучасні напрями	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Дилеми глобалізованого світу"	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 4.</i> Порушення етики бізнесу	<i>Завдання 4.</i> Протидія корупції й шахрайству в бізнесі	Робота в малих групах, мозкові атаки
<i>Тема 7.</i> Роль стандартів та етичних кодексів у регулюванні етичних питань в організації	<i>Завдання 7.</i> Проектування етичного кодексу на підприємстві	Робота в малих групах, кейс-метод, презентації
<i>Тема 8.</i> Етика реклами	<i>Завдання 8.</i> Вимірювання етичності реклами	Робота в малих групах, мозкові атаки
<i>Тема 9.</i> Етика ділового спілкування	<i>Завдання 9.</i> Організація переговорного процесу	Робота в малих групах, дидактичні ігри

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу поданої теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, формують вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації нових товарів і послуг.

Мозкові атаки – метод вирішення невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їхню селекцію.

Дидактичні ігри – метод імітації (наслідування, відображення) ухвалення управлінських рішень у різноманітних ситуаціях шляхом програвання (розігрування) за правилами, які вже розроблено або виробляються самими учасниками, реалізується через самостійне вирішення студентами поставленої проблеми за умови недостатності необхідних знань, коли вони змушені самостійно опанувати новий зміст або шукати нові зв'язки в уже засвоєному матеріалі.

9. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. додаток А) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи містять:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти залік, – 60 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегроване оцінювання* результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Поточний контроль з цієї навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

- активна робота на лекційних заняттях;
- активна участь у виконанні практичних завдань;
- активна участь у дискусії та презентації матеріалу на практичних заняттях;
- захист індивідуального та комплексного розрахункового завдання;
- проведення поточного тестування;
- проведення письмової контрольної роботи;
- усне опитування;
- проведення диктанту за лекційним матеріалом.

Модульний контроль з цієї навчальної дисципліни проводиться у формі колоквіуму. *Колоквіум* – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі заліку.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за накопичувальною 100-бальною системою за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду виробничих ситуацій, розв'язання задач, проведення розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. У процесі оцінювання індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здавання виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Поточний тестовий контроль проводиться 2 рази за семестр. Тест містить запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни.

Письмова контрольна робота проводиться 2 рази за семестр та містить практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мис-

лення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, уміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та оброблення, самореалізація на практичних заняттях.

Критеріями оцінювання індивідуального завдання є:

здатність проводити критичне та незалежне оцінювання певних проблемних питань;

уміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самотійність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;

оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою, за якою оцінюється рівень засвоєння програмного матеріалу – знання, уміння та рівень сформованості компетентностей студентів.

Програмою передбачено 2 модульних контролі. Форма контролю – колоквіум.

Зразок колоквіуму

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Спеціальність 076 "Підприємництво, торгівля та біржова діяльність"

Навчальна дисципліна "Етика бізнесу"

ВАРІАНТ 1

Теоретична частина – тестові завдання

1. Духовний аспект етики виражає:

а) загальна етика;

б) професійна етика;

- в) суспільна етика;
- г) специфічна етика.

2. Поняття "мораль" та "етика" тотожні:

- а) так, це однакові категорії;
- б) ні;
- в) поняття "етика" ширше;
- г) поняття "мораль" ширше.

3. Яка з організаційних культур має такий важіль управління як авторитет:

- а) органічна;
- б) підприємницька;
- в) бюрократична;
- г) партисипативна?

4. Дайте оцінку наведеним далі судженням (правильно (П) і неправильно (Н)):

№ п/п	Ознака	П	Н
1	Потенційні клієнти – це такі суб'єкти господарювання, чия діяльність цікавить підприємство з позиції вирішення їхніх проблем		
2	Неформальне спілкування носить суб'єктивний характер, воно не регламентоване, його мета багато в чому визначається особистісними взаєминами між людьми		
3	Формальне спілкування обумовлене соціальними функціями людини		
4	Ділове спілкування відноситься до неформального		

5. Який із листів оформляється в ділових переговорах для формулювання якої-небудь важливої ідеї, умови, щоб вони не сприймалися двозначно:

- а) гарантійний лист;
- б) пам'ятна записка;
- в) комерційний лист;
- г) рекламний лист?

6. Підсвідоме формування судження про людину, яке складається спочатку без визначення словами, – це

7. Професійна етика – це:

- а) наука, яка вивчає права, обов'язки та відповідальність будь-якої особистості в суспільстві;
- б) прикладна соціально-філософська дисципліна, яка вивчає походження, сутність, специфіку, суспільні функції морально-професійних норм і стосунків, закономірності їхнього розвитку на різних історичних етапах;
- в) наука, яка в поєднанні з педагогікою та психологією визначає моральні принципи та норми, якими повинна керуватися особистість під час виконання службових обов'язків.

8. Партнери настільки віддані підприємству, що тільки досить складні форс-мажорні обставини можуть зруйнувати ділові зв'язки з ними, – це:

- а) випробувачі;
- б) потенційні партнери;
- в) шоппери;
- г) адвокати.

9. Гало-ефект – це фактор, під впливом якого перебільшується результат першого враження від партнера:

- а) так;
- б) ні.

10. Коли один з партнерів сприймає іншого лише як спосіб або перепону щодо реалізації свого проекту – це рівень:

- а) маніпуляції;
- б) правової взаємодії;
- в) рефлексивної гри;
- г) морального спілкування.

11. Кодекс професійної етики – це документ, який:

- а) дає відповідні рекомендації, точно визначає критерії поведінки, специфічні для певної професії;
- б) дає відповіді на всі запитання, що стосуються поведінки людей;
- в) визначає норми поведінки і сприяє підвищенню дисципліни;
- г) усі відповіді правильні.

12. У ході спілкування втрачається інформації:

- а) приблизно 10 %;
- б) приблизно 30 %;
- в) приблизно 50 %;
- г) приблизно 40 %.

13. Яке розташування оратора в аудиторії є найбільш вдалим:

- а) оратор ходить по аудиторії під час виступу;
- б) оратор сидить перед слухачами;
- в) оратор стоїть перед слухачами?

14. Моральна оцінка професії суспільством зумовлюється такими факторами:

- а) тим, що ця професія здійснює для історичного розвитку;
- б) тим, що ця професія дає об'єктивно для суспільного розвитку;
- в) тим, що ця професія дає людині суб'єктивно, а саме в плані морального впливу на неї;
- г) тим, які результати розвитку завдяки цій професії будуть досягнуті.

15. Скільки кольорів може одночасно поєднуватися в діловому костюмі:

- а) не більше чотирьох;
- б) не більше трьох;
- в) не більше двох?

Практична частина

Завдання 1. Ви HR-менеджер в організації. Перед вами постає завдання – розробити правила для персоналу в рамках певної організаційної культури. Яку культуру ви оберете, що це будуть за правила? Обґрунтуйте відповідь.

Завдання 2. Визначте ступінь ціннісно-орієнтаційної єдності (ЦОЄ) колективу. Результати діагностики колективу подано в таблиці.

Таблиця

Результати діагностики за методикою ЦОЄ

№ п/п	Прізвище, ім'я	Якості особистості *									
		1	4	6	11	12	14	18	22	24	30
1	Івченко Тетяна	+	-	+	-	+	+	-	-	+	-
2	Сидоренко Іван	-	+	+	-	-	+	-	+	-	+
3	Скачков Олексій	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-
4	Склярівський Тарас	+	-	+	-	+	-	-	+	+	-
5	Улановик Олена	+	-	-	+	-	+	-	-	+	+
6	Трощенко Микита	-	+	-	+	+	-	-	+	-	+
7	Трошин Сергій	-	+	+	+	-	+	-	+	-	-
8	Стуловявичус Тетяна	+	-	+	-	-	+	+	-	-	+
9	Старчукидзе Олексій	+	+	-	+	-	+	-	-	+	-
10	Уманський Тарас	+	-	+	-	+	-	+	+	-	-

*1 – щирість; 4 – життєрадісність; 6 – оптимізм; 11 – альтруїзм; 12 – надійність; 14 – ніжність; 18 – товариськість; 22 – пунктуальність; 24 – порядність; 30 – дбайливість.

Зробіть висновки щодо єдності цього колективу та надайте рекомендації керівнику.

Підсумкова оцінка за колоквиум складається із суми балів за виконання всіх завдань, округлена до цілого числа за правилами математики. Максимальна кількість балів – 25. Алгоритм вирішення кожного завдання містить окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для вирішення завдання. Тому окремі завдання та етапи їхнього вирішення оцінюються відокремлено один від одного таким чином:

1) оцінка за правильність виконання тестових завдань становить 15 балів. Тестові завдання містять 15 запитань одиничного і множинного вибору різного рівня складності. Для оцінювання рівня відповідей студентів на тестові завдання використовуються такі критерії: 1 бал за кожен правильну відповідь тесту;

2) оцінка за правильність виконання завдання 1 становить 5 балів та формує компетентність – знання основних етичних компонентів організаційної культури підприємства, а саме:

знання різних видів організаційної культури – 1 бал;

правильно названі етичні компоненти та правила організаційної культури – 2 бали;

наведені рекомендації щодо організаційної культури – 2 бали;

3) оцінка за правильність виконання завдання 2 становить 5 балів та формує компетентність – здатність визначати ціннісно-орієнтаційну єдність колективу, а саме:

правильне та повне подання методичного апарату до оцінювання ціннісно-орієнтаційної єдності колективу – 2 бали;

методично та арифметично правильно здійснені розрахунки – 2 бали;

наведено висновки щодо єдності колективу – 1 бал.

Для підведення підсумків роботи студентів з цієї навчальної дисципліни виставляється загальна оцінка, яка враховує оцінки за кожним видом контролю. Студент **вважається атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результати підсумкової/семестрової успішності, дорівнює або перевищує 60 балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру.

Поточна оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного та модульного контролю за накопичувальною системою. Результат у балах за семестр складає: *"60 і більше балів – зараховано"*, *"59 і менше балів – не зараховано"* та заноситься у поточну *"Відомість обліку успішності"* навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів, студент обов'язково складає навчальну дисципліну після закінчення сесії у визначений деканом термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Систему оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей наведено в табл. 10.1.

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Методи та форми навчання		Оцінка рівня сформованості компетентностей			
					Форми контролю	Максимальний бал		
1	2	3	4		5	6		
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти етики бізнесу						50		
Володіти навичками вирішення моральних проблем етики бізнесу	Розкривати й визначати етичні питання в практиці бізнесу	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Природа та сутність етики	Робота на лекції	1
				2	Практичне заняття	Практичне завдання. Круглий стіл на тему "Моральні дилеми прикладної етики"	Активна участь у виконанні практичного завдання	0,5
			СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Презентація	5
		2	Ауд.	1	Семінарське заняття	Питання семінару: 1. Історія виникнення й розвитку етики. 2. Етичні норми й цінності: зміст і типологія. 3. Основні етичні теорії та їхнє застосування. 4. Стадії морального розвитку особистості за Кольбергом	Активна участь у дискусії	0,5
				СРС	5	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою, підготовка до семінарського заняття	Презентація
			3	Ауд.	1	Лекція	Тема 2. Глобальні проблеми етики та її сучасні напрями	Робота на лекції
Враховувати принципи сучасної етики у професійній діяльності	Використовувати систему ідей, цінностей, правил, норм і моральних стандартів, що є основою міжнародного порядку в професійній діяльності	3	Ауд.	2	Практичне заняття	Вирішення практичного завдання "Розроблення моральних кодексів Інтернету як втілення комп'ютерної етики"	Активна участь у виконанні практичного завдання	0,5
				СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Презентація
			Ауд.	2	Семінарське заняття	Семінарське заняття. Питання: 1. Глобальні проблеми сучасності та їхній моральний зміст. 2. Дилеми глобалізованого світу	Активна участь у дискусії	0,5

Продовження табл. 10.1

1	2	3	4	5	6		
Визначати можливості й альтернативи етичного вибору	5	СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Презентація	0,5
		Ауд.	3	Лекція	Тема 3. Етика бізнесу, її предмет та актуальність. Тема 4. Порушення етики бізнесу	Робота на лекції	1
			4	Практичне заняття	Практичне завдання. Круглий стіл на тему "Етичні норми, принципи й закономірності в бізнесі". Протидія корупції й шахрайству в бізнесі (вирішення кейсів)	Активна участь у виконанні практичного завдання	0,5
		СРС	10	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до тестового контролю	Тестування	10
		Ауд.	3	Семінарське заняття	Питання: 1. Становлення етики бізнесу як наукової дисципліни. 2. Основні концепції в етиці бізнесу. Колоквіум за змістовим модулем 1	Активна участь у дискусії	0,5
		СРС	10	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до колоквіуму	Колоквіум	25
Змістовий модуль 2. Етика в організації						50	
Здатність до обґрунтування та впровадження етичних інструментів управління персоналом Аналізувати й оцінювати діяльність підприємства як етичного й соціально-відповідального суб'єкта. Організувати розумовий процес відповідно до характеру вирішуваної проблеми	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Роль етики в підвищенні ефективності діяльності підприємства	Робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Практичне завдання. Ділова гра "Індивідуальна бесіда з підлеглими". Рольова гра "Управлінська етика"	Активна участь у виконанні практичного завдання	0,5
		СРС	3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Презентація	2
	8	Ауд.	1	Семінарське заняття	Питання: 1. Корпоративна етика й прийняття рішень. 2. Корпоративна культура й етичний клімат організації. 3. Концепція сталого розвитку й корпоративна соціальна відповідальність	Активна участь у виконанні практичних завдань	1
		СРС	2	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес-опитування	1

Продовження табл. 10.1

1	2	3	4		5	6		
Здатність до обґрунтування та впровадження етичних інструментів управління персоналом	Ефективно розробляти та впроваджувати етичний кодекс на підприємстві. Вести соціально відповідальний бізнес	9	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Соціальна відповідальність бізнесу Тема 7. Роль стандартів та етичних кодексів у регулюванні етичних питань в організації	Робота на лекції	1
				3	Практичне заняття	Практичне завдання. Ділова гра "Проектування етичного кодексу на підприємстві". Визначення ступеня ціннісно-орієнтаційної єдності колективу	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
			СРС	10	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, поточна контрольна робота	Поточна контрольна робота	3
		10	Ауд.	2	Семінарське заняття	Питання: 1. Еволюція концепцій соціальної відповідальності бізнесу. 2. Українська практика застосування етичних стандартів	Активна участь у дискусії	1
			СРС	10	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Захист практичного завдання	3
	Обґрунтовувати необхідність та впроваджувати етичну, достовірну рекламу продукції	11	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Етика реклами. Тема 9. Етика ділового спілкування	Робота на лекції	1
				2	Практичне заняття	Практичне завдання. Ділова гра "Етична реклама продукції" (мозковий штурм)	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5
			СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес-опитування	0,5
		12	Ауд.	1	Семінарське заняття	Групова робота: "Рекламна діяльність в Україні: проблеми й протиріччя" та "Державне й суспільне регулювання рекламної діяльності"	Активна участь у дискусії	1
			СРС	3	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Захист практичного завдання	4
13	Ауд.	2	Практичне заняття	Ділова гра "Організація переговорного процесу"	Активна участь у виконанні практичних завдань	0,5		
	СРС	2	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес-опитування	3		

Закінчення табл. 10.1

1		2	3		4		5	6
		14	Ауд.	1	Семінарське заняття	Семінарське заняття. Питання: 1. Роль менеджера в культурі проведення ділових контактів. 2. Причини підвищення уваги до етики ділових відносин. 3. Сучасна українська ділова етика	Активна участь у дискусії	0,5
			СРС	5	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до колоквиуму	Колоквиум	25
Усього годин			120		Загальна максимальна кількість балів із дисципліни			100

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 10.2.

Таблиця 10.2

Розподіл балів за темами

Поточне оцінювання та самостійна робота									Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	
7,5	5,5	6	6	5,5	4	4,5	5,5	5,5	
Колоквиум				Колоквиум					
25				25					

Примітка. T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 10.3.

Таблиця 10.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля		Лекції	Практичні, семінарські	Захист практичного завдання	Презентація	Тестування	Експрес опитування	Поточні КР	Колоквиум	Усього
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10
Змістовий модуль 1 Теоретичні аспекти етики бізнесу	Тема 1	1 тиждень	1	0,5	–	5	–	–	–	6,5
		2 тиждень	–	0,5	–	0,5	–	–	–	1
	Тема 2	3 тиждень	1	0,5	–	3	–	–	–	4,5
		4 тиждень	–	0,5	–	0,5	–	–	–	1

1			2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Тема 3, Тема 4	5 тиждень	1	0,5	–	–	10	–	–	–	11,5
		6 тиждень	–	0,5	–	–	–	–	–	25	25,5
Змістовий модуль 2 Етика в організації	Тема 5	7 тиждень	1	0,5	–	2	–	–	–	–	3,5
		8 тиждень	–	1	–	–	–	1	–	–	2
	Тема 6, Тема 7	9 тиждень	1	0,5	–	–	–	–	3	–	4,5
		10 тиждень	–	1	3	–	–	–	–	–	4
	Тема 8, Тема 9	11 тиждень	1	0,5	–	–	–	0,5	–	–	2
		12 тиждень	–	1	4	–	–	–	–	–	5
	Тема 9	13 тиждень	–	0,5	–	–	–	3	–	–	3,5
		14 тиждень	–	0,5	–	–	–	–	–	25	25,5
Усього			6	8,5	7	11	10	4,5	3	50	100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 10.4).

Таблиця 10.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		задовільно
64 – 73	D		
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

11. Рекомендована література

11.1. Основна

1. Дороніна М. С. Культура ділового спілкування і партнерства : навч. посіб. / М. С. Дороніна, А. В. Доронін. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2008. – 204 с.

2. Етика та психологія ділових відносин : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Т. Є. Андрєєвої. – Харків : Бурун Книга, 2004. – 143 с.

3. Культура организации – ресурс для развития бизнеса : науч. и учеб.-метод. справ. пособ. / А. Н. Асаул, М. А. Асаул, П. Ю. Ерофеев, М. П. Ерофеев ; Междунар. акад. менеджмента, Ин-т пробл. экон. возрождения. – Санкт-Петербург : Гуманистика, 2007. – 213 с.

4. Статінова Н. П. Етика бізнесу : навч. посіб. / Н. П. Статінова. – Київ : Київ. нац. торг.-економ. ун-т, 2001. – 279 с.

5. Этика бизнеса : учеб. пособ. Ч. 2 / Л. Н. Седова, Т. И. Лепейко, Е. В. Авраменко, А. С. Сорокина ; Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця. – Харьков : ХНЭУ им. С. Кузнеця, 2015. – 455 с.

11.2. Додаткова

6. Алексина Т. А. Деловая этика : учебник для академического бакалавриата / Т. А. Алексина. – Москва : Юрайт, 2014. – 384 с.

7. Архангельская М. Д. Бизнес-этикет, или Игра по правилам / М. Д. Архангельская. – 3-е изд., доп. – Москва : Эксмо, 2006. – 176 с.

8. Ботавина Р. Н. Этика менеджмента : учебник / Р. Н. Ботавина. – Москва : Финансы и статистика, 2001. – 192 с.

9. Бреннен Л. Новая энциклопедия этикета: деловой этикет двадцать первого века / Л. Бреннен ; пер. с англ. Ю. Ю. Анахиной. – Москва : РИПОЛ классик, 2004. – 352 с.

10. Герет Т. М. Етика бізнесу / Т. М. Герет ; пер. з англ. О. Н. Ватаманюк. – Київ : Основи, 1999. – 214 с.

11. Гестеланд Ричард Р. Кросскультурное поведение в бизнесе. Маркетинговые исследования, ведение переговоров, поиски источников поставок и рынков сбыта, менеджмент в различных культурах / Ричард Р. Гестеланд ; пер. с англ. – Днепропетровск : Баланс-Клуб, 2003. – 288 с.

12. Кибанов А. Я. Этика деловых отношений : учебник / А. Я. Кибанов, Д. К. Захаров, В. Г. Коновалов. – Москва : ИНФРА-М, 2002. – 320 с.
13. Романовский А. А. Искусство и секреты предпринимательской деятельности: практические советы начинающим предпринимателям : учеб. пособ. / А. А. Романовский. – Киев : ЭКСОБ, 2002. – 268 с.
14. Сердюк О. Етика бізнесу та коло її проблем / О. Сердюк // Філософська думка. – 2005. – № 4. – С. 93.
15. Шеламова Г. М. Деловая культура и психология общения [Текст] : учебник для нач. проф. образов. / Г. М. Шеламова. – 2-е изд., стер. – Москва : Академия, 2002. – 128 с.

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Етика бізнесу" за Національною рамкою кваліфікацій України

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікація	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти етики бізнесу					
Тема 1. Природа та сутність етики					
Враховувати принципи сучасної етики у професійній діяльності	Сутність понять "цінності", "мораль"	Знання причин зростання ролі етики в сучасному світі. Знання змісту нормативних програм традиційної етики. Специфіка прикладної та професійної етики. Основні напрями прикладної етики	Визначати актуальні проблеми етики. Розрізняти види етики	Здатність аргументувати власну позицію щодо етичних питань у професійній діяльності	Реалізовувати в конкретній практичній діяльності знання про етичні цінності й норми
Тема 2. Глобальні проблеми етики та її сучасні напрями					
Використовувати систему ідей, цінностей, правил, норм і моральних стандартів, що є основою міжнародного порядку в професійній діяльності	Сутність понять "глобалізація", "толерантність". Визначати глобальні проблеми суспільства	Знання принципів сучасної етики. Знання специфіки мультикультурного суспільства	Розрізняти мікронорми, макронорми й меганорми та встановлювати їхню пріоритетність. Реалізовувати у своїй практичній діяльності правила й принципи сучасної етики (екологічної етики, біоетики, дискурсивної етики)	Здатність до толерантності та подолання проблем міжособистісних комунікацій	Приймати моральні обов'язки щодо навколишньої природи, суспільства, інших людей і самого себе

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Етика бізнесу, її предмет та актуальність					
Формулювати й вирішувати етичні питання в практиці бізнесу	Сутність, мета та види бізнесу. Основні функції бізнесу	Знання основних проблем і завдань етики бізнесу. Причини актуальності етики бізнесу у світі й у нашій країні. Теоретичний, нормативний і описовий зміст етики бізнесу	Розрізняти в етиці бізнесу індивідуальний, соціальний і глобальний рівні. Розрізняти продуктивний і деструктивний бізнес	Мати практичні навички в моделюванні й вирішенні моральних проблем у сфері бізнес-комунікацій	Самостійно реалізувати в конкретній практичній діяльності знання про цінності й норми етики бізнесу
Тема 4. Порухення етики бізнесу					
Врахування суспільних очікувань і загальноприйнятих етичних норм у практиці бізнесу	Знання характеристик недосконалої конкуренції. Сутність понять "корупція", "конфлікт інтересів"	Знання основних моральних проблем сучасного бізнесу. Знання соціальних наслідків порушення етики бізнесу	Виявляти й визначати етичні питання у практиці бізнесу. Знаходити правильні засади для ведення етичного бізнесу. Вирішувати моральні дилеми етики бізнесу. Аналізувати причини моральної кризи, передбачити його пагубні наслідки	Здатність аргументувати власну позицію щодо етичного вибору в бізнес-середовищі	Вирішувати етичні проблеми ділового життя й нести за них моральну відповідальність
Змістовий модуль 2. Етика в організації					
Тема 5. Роль етики в підвищенні ефективності діяльності підприємства					
Обґрунтовувати та обирати етичні складові у діяльності менеджера та колективу з метою підвищення ефективності діяльності підприємства	Знання сутності понять "ефективність", "організаційна культура", "корпоративна етика". Знання основних груп факторів, що впливають на ефективність діяльності підприємства	Знання основних етичних компонентів організаційної культури підприємства. Знання етичних аспектів діяльності менеджера. Знання етичних принципів і методів вирішення професійних проблем. Знання принципів корпоративної відповідальності	Аналізувати й оцінювати діяльність підприємства як етичного й соціально відповідального суб'єкта. Застосовувати важливі й необхідні для менеджера морально-етичні принципи. Направляти діяльність своєї організації відповідно до основ корпоративної етики	Вільне компетентне спілкування в діалоговому режимі з широким колом фахівців, підтримуючи дух товариства й взаєморозуміння між колегами	Створювати етичну атмосферу в організації

1	2	3	4	5	6
Тема 6. Соціальна відповідальність бізнесу					
Обґрунтувати необхідність та впровадити соціально відповідальний бізнес	Знання сутності понять "справедливість", "соціальний порядок"	Знання міжнародних моделей соціально відповідального бізнесу. Знання основних підходів до проблеми соціально відповідального бізнесу в Україні. Знання основних проблем суб'єктів соціальної відповідальності	Вести бізнес, ґрунтуючись на принципах добропорядності та справедливості. Встановлювати рівні соціально орієнтованого бізнесу. Знаходити аргументовані підходи на користь соціальної відповідальності сторін у бізнесі	Здатність аргументувати власну позицію щодо соціально відповідального бізнесу	Створювати та підтримувати соціально відповідальний бізнес
Тема 7. Роль стандартів та етичних кодексів у регулюванні етичних питань в організації					
Розробляти та впровадити етичні стандарти і кодекси з метою регулювання етичної поведінки персоналу в організації	Знання основних завдань щодо управління етичною поведінкою персоналу. Знання основних законів поведінки людини	Знання етичних норм, стандартів у практиці вітчизняного бізнесу. Знання видів кодексів, що регулюють етичну поведінку персоналу. Знання структури етичних кодексів. Знання основних етапів розроблення та впровадження етичного кодексу на підприємстві	Ставити цілі й обирати шляхи їх досягнення відповідно до етичних норм і принципів. Регулювати етичну поведінку персоналу підприємства. Розробляти та впровадити етичний кодекс на підприємстві	Здатність до підтримки етичних комунікацій в організації	Самостійно створювати та впровадити етичні стандарти і кодекси на підприємстві
Тема 8. Етика реклами					
Обґрунтувати необхідність та впровадити етичну, достовірну рекламу продукції	Знання сутності реклами, її функції. Знання основних видів реклами	Знання основних соціальних функцій реклами. Основні порушення етики рекламної діяльності. Основні завдання соціальної реклами. Законодавство про соціальну рекламу. Знання закону про рекламу	Розрізнити неетичну, недостовірну, несумлінну рекламу. Формулювати важливі теми для соціальної реклами	Здатність аргументувати власну позицію щодо етичності та змісту реклами продукції	Формулювати варіанти реклами, враховуючи законодавство та етичні питання

1	2	3	4	5	6
Тема 9. Етика ділового спілкування					
Організувати й проводити ділові зустрічі на високому рівні, використовуючи знання ділового етикету	Знання сутності та призначення ділового партнерства. Знання принципів загального етикету	Знати зміст понять: "етикетна ситуація", "інвектива", "дрес-код", "бізнес-етикет". Знати технології реалізації різних форм ділового спілкування (ділова розмова, розмова по телефону, ділові прийоми, ділові переговори). Знати основні форми ділових угод і умови їхнього укладання	Розрізняти правила бізнес-етикету від загального етикету. Визначати місце проведення ділового контакту. Встановлювати тимчасові рамки ділової зустрічі. Зустрічати команду партнерів і підготувати приміщення як для зустрічі учасників, так і для відпочинку. Вміння організувати ділові контакти з представниками різних ділових культур. Володіти основними правилами й нормами етикету у всіх формах ділового спілкування	Здатність до етичного ділового спілкування у бізнес-середовищі	Самостійно організувати та проводити різного роду ділові контакти

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета і завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	7
4. Структура навчальної дисципліни.....	10
5. Теми семінарських занять	11
6. Теми практичних занять	13
6.1. Приклади типових практичних завдань за модулями	15
7. Самостійна робота.....	18
7.1. Контрольні запитання для самодіагностики	20
8. Методи навчання	22
9. Методи контролю	25
10. Розподіл балів, які отримують студенти	31
11. Рекомендована література.....	37
11.1. Основна	37
11.2. Додаткова	37
Додатки.....	39

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ЕТИКА БІЗНЕСУ

**Робоча програма
для студентів спеціальності
076 "Підприємництво, торгівля та біржова діяльність"
другого (магістерського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Ковальова** Вікторія Іванівна

Відповідальний за видання *І. В. Гонтарева*

Редактор *В. Ю. Степаненко*

Коректор *В. Ю. Степаненко*

План 2017 р. Поз. № 95 ЕВ. Обсяг 44 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*